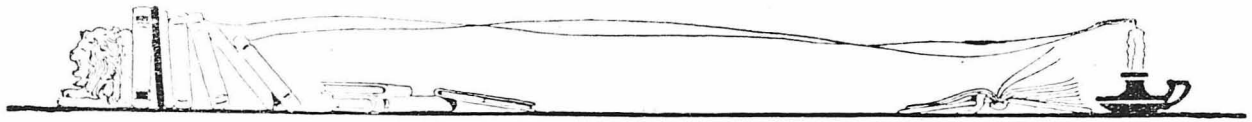

ΑΠΟ ΤΗΝ ΖΩΗ ΤΩΝ ΛΟΓΙΩΝ ΜΑΣ

ΤΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΑΠΟΜΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΝΙΡΒΑΝΑ

(Συνέντευξη εκ του προηγουμένου)

— Έβεβαίωθηκα με τὰ μάτια μου, σήμερα τὸ πρωί... τοὺς πληροφοροῦσα.

— Καὶ ἀφοῦ ἔχει τόσα ποιήματα, ὅπως λές, γιατί φέρνει τόσες δυσκολίες, ὅταν τοῦ ζητοῦν σ' ἴζους του ἀπὸ τὰ περιοδικά;

— Διότι, ἀπλοῦστατα, εἶνε ἕνας ἀδερόνιο χρηματοζήρῳτο, ποὺ τὸ ἀγόρασε γι' αὐτὸ τὸ σκοπὸ. Ἐκεῖ μέσα ἔχει κλειδομένους τοὺς θησαυροὺς τῶν καί, ὅταν ἀποφασίσῃ νὰ βγάλῃ κανένα, τὰ χέρια του τρέμουν, ὅπως τρέμουν τὰ χέρια ὄλων τῶν φιλαργῶρων. Σήμερα τὸ πρωί, πᾶς λέω, τὸν εἶδα, με τὰ μάτια μου, ν' ἀνοίγῃ τὴν ποιητικὴ του κάσσα καὶ νὰ βγάλῃ ἀπὸ μέσα ἕνα ποίημα, γιὰ νὰ τὸ παραδώσῃ, με χίλια βίσανα, σὲ κάποιον διεθυντὴ περιοδικοῦ ποὺ τοῦ τὸ εἶχε ζητήσῃ.

Ἐννοεῖται, πὺς δὲν ἀργησε νὰ διαδοῦθῃ, ὅτι ὁ Πορφύρας εἶχε ἀγοράσει ἐξελπίτῃδας χρηματοζήρῳτο καὶ εἶχε κλείσει μέσα του, ὁ τρομερὸς αὐτὸς Σαῦλωζ, τοὺς ποιητικοὺς του θησαυροὺς.

Καὶ ποῖος, ἔξοτι, ἂν δὲν ὑπάρχουν ἀκόμα ἄνθρωποι, ποὺ ἐξακολουθοῦν νὰ πιστεύουν στὸν ἀστεῖον αὐτὸ μῦθο. Πᾶς πρέπει νὰ λημονοῦμε πὺς γιὰ νὰ βγάλῃ κανεὶς τὴ φήμῃ τοῦ φιλαργῶρου, πρέπει πρῶτα ἀπὸ ὅλα, νὰ εἶνε πλούσιος. Καὶ ὁ Πορφύρας εἶνε ἕνας ἐξατομωροῦχος τοῦ στίχου.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

Σὲ μιά, ἀναλλοίωτη, πάντα τὴν ἴδια, εἰκόνα μοῦ τὸν ξαναφέρνει ἡ φαντασία μου τὸν ἀσῳγροτὸ συγγραφέα τῶν ἀπλῶν καὶ ταπεινῶν ἀνθρώπων. Σωφτός, με τὰ χέρια σταυρωμένα ἔμπρός, προχωρεῖ βιαστικά στὸ πεζοδρόμιο τῆς λεωφόρου Ἀμαλίας, σὺν ἀνήσυχος νὰ προφτάσῃ κάποιον, ποὺ φεύγει μπροστὰ του. Ὅπως τὸν εἶδα, δηλαδὴ, ἕνα φθινοποικῶν δειλὸν μαζουρῆς ἡμέρα.

— Γιὰ ποὺ τόσο βιαστικόζ, Ἀλέξανδρε;

— Πᾶω νὰ προφτάσω τὸν ἥλιο...

Κλεισμένοζ μέσα στὰ γυαφεία τῆς «Ἀζροπόλεως», ὡς τίς ποικίνες ὄρες γιὰ νὰ προφτάσῃ μιά ἀχάριστη μεταφραστικὴ ἐργασία, ποὺ ἔπρεπε νὰ τὴν παραδώσῃ ἐγκαιρὸς στο ἀχόρταγο πιστήριον, δὲν ποῦρτανε ποτε τὸν ἥλιο στο στεφῳμα. Καὶ, στολαζόντας λίγο νοσητέρα, τὴ μέρα ἐκεῖνη, ἔπρεπε νὰ χωρὶ τίς τελευταῖες του ἀχτίδες ἔξω στο Ζάπλειο, κάτω ἀπὸ τὴν Ἀζροπόλι, στο τελευταῖο σημεῖο, ποὺ θὰ μπορούσε ἴσως νὰ προφτάσῃ ὀνομα τὸν ὀφάντιο ταξιδιώτη, ὅπως τοξερὶ κανένας, τὴν τελευταία στιγμῃ, νὰ ἐξυποβόδῃσῃ ὀνό λιμάνι ἕνα φίλο, ποὺ δὲν τὸν προφτάσε στο σπίτι του ἢ στο δρόμο.

Ἐπὶ τὴ ζωὴ τοῦ Παπαδιαμάντη στάθηκε ἕνα ἀνήσυχον περῳτήριον προσυνητοῦ πρὸς κάποιον μελαγχολικά ἡλιοβασιλευμένα ποὺ φεύγουν καὶ χάνονται.

***

Τὸν γνωρίζω παιδαῖα, χωρὶς νὰ ὀποληρωμαῖ ὀνομα τὴν πρώτη μεγάλη γνωριμία, ποὺ εἶχε ἀξιώσει νὰ γάνω στὴ ζωὴ μου. Ἦμουν μαθητὴς στὸ Γυμνασιὸ τοῦ Πειραιῶζ καὶ ἕνας πρῳτός ξάδερφός μου, ὁ Φίλιππος Καρβαῖνας, μηχανικόζ τότε στὸ Π. Ναυτιλιό, τοῦ μ' ἔπαιωνε κάποτε μαζί του, ποὺ εἶπε μιά Κοριαζὴ ἀπόγεμα.

— Ἐλα μαζί μου νὰ πάμε στὸν κῳνο Ἀλέξανδρου. Λίβρεσε τὸ ποιημὰ σου καὶ θέλει νὰ σὲ γνωρίσῃ...

Καλὰ-καλὰ δὲν ἤξερα ποῖος ἦταν ὁ κῳνος Ἀλέξανδρος. Ἦτανε κάποιος πατριώτης γιὰ—Σκιαθίτες καὶ Σκοπελίτες λογαζίζονται σὺν πατριώτες—καὶ τὸν ὀποιον μιλοῦσε ποτε-ποτε ὁ ξάδερφός μου, παλιός του συμμαθητὴς, ὅπως μιλοῦν γιὰ τοὺς ἄνθρώπους, ποὺ παραστρατήσανε στὴ ζωὴ τους. Σὲ μένα τὸν ὀδιον εἶχε πῆ κάποτε:

— Κοίμα στὸν ἄνθρωπο! Πρῳτός μαθητὴς ἦτανε στὴν τάξη. Καὶ με τὰ γερά ἑλληνικά, ποὺ ἤξερε αὐτός, μπορούσε νὰ εἶνε σῳμα καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου. Τώρα κάθεται καὶ γράφει παραμῳθια πατέρα. Χαμένος πᾶσι...

Μιλοῦσε με πραγματικόζ πόνο ὁ ξάδερφός μου, γιὰ τὸ σημεῖο-θητὴ καὶ φίλο του, ποὺ δὲν εἶχε ἀξιώσει νὰ γίνῃ ὀχις μηχανικόζ τοῦ Π. Ναυτιλιό καὶ περνοῦσε τὸν καιρὸ του στοὺς καφενέδες, γράφοντας «παραμῳθια πατέρα», δηλαδὴ τὸν σοροῦ ὀπως λένε στὸν τόπο μας. Με ὅλα αὐτὰ τοῦ εἶχε κάποιον ὀπόληψη ὀνομα καὶ μοῦ εἶχε δόσῃ νὰ καταλάβω, πὺς γιὰ νὰ ζητήσῃ νὰ

με γνωρίσῃ, ἕνας ἄνθρωπος ποὺ ἤξερε τόσο γερά ἑλληνικά, αὐτὸ ἦτανε πάντα μιά τιμὴ γιὰ μένα.

— Τοῦ ἄρεσε, φαίνεται, ἡ γλώσσα σου... μοῦ εἶπε.

Ἀλλοῖμονο! Τὸ ποιῆμα, ποὺ ἔγινε ἀρομῆ τῆς γνωριμίας μου με τὸν Παπαδιαμάντη, ἦτανε ἕνα ὀδλιο ἐλεγείο σὲ ζαθαρευοῦσα, ποὺ, μαθητὴς ἔγῳ τῆς δευτέρας τοῦ γυμνασίου, εἶχε ἐξφωνήσῃ στὴν κηδεῖα τῆς γοναίας τοῦ γυμνασιάρχῃ μου, τοῦ ἱστορικοῦ Γεωργίου Κρέμου, ποὺ ζῳσε, ἀκόμα γεμάτος νεανικόζ ἐνθουσιασμοῦς, ὡς τὰ τελευταῖα χρόνια, στὴν Καλλιθεα καὶ ποὺ δὲν ἔξενοῦσε, ὀσῳζι: τόχαινε νὰ με συναντήσῃ, τὴ μαθητικὴ μου αὐτὴ εὐλάβεια στὴν ἀγαπητένη του νεροῖ. Τὸ ποῆμα αὐτὸ εἶχε δημοσιευθῆ στὴν «Παλιγγενασία», ποὺ ὁ διεθυντὴς τῆς συγγένεσε με τὴν οἰκογένεια Κρέμου, τιμὴ ἐξοιστητικὴ γιὰ ἕναν μικρὸ μαθητὴ.

Δὲ φαντάζομαι πὺς τὸ παιδιάτικο αὐτὸ στιχοῦρημα μπορούσε νὰ κινή ἄλλη ἐντύπωση στὸν Παπαδιαμάντη, ἀπὸ τὴν ἐντύπωση, ὅτι ἕνα «πατριωτάτι» τοῦ ἔγραφε τόσο προῖμα στίχους. Ἐγὼ κάλι, ποὺ ὀι μόρες μου φιλολογικὴς γνωριμίες τὴν ἐποχὴ ἐκεῖνη ἦτανε ὁ Ἀχιλλεὺς Παράσχοζ καὶ ὁ Βασιλάκης, δὲν εἶχε διαβάσει τίποτα τοῦ Παπαδιαμάντη. Πῆγαναι λοιπόν, νὰ τὸν γνωρίσῃ ὀνομα ἕναν πατριώτη καὶ φίλο τοῦ ξάδερφου μου, χωρὶς καμμιὰ ἐξοιστητικὴ συζήτηση, ἔκτος ἀπὸ τὴ φυσικὴ μου συστολή γιὰ καθε εἶδος γνωριμίας.

Ἐξάδερφός μου με πῃρε, ὀσῳζι, καὶ με ζουβῳλήσε ὀνομα ἕνα καφενεῖο, στὴν ὀδὸν Καλαμώτη, ζουτὰ στὴν Καπνικαρέα, ποὺ βρισκότανε, ὀπως θυμῳμαι, κολλητὰ σὲ ἕνα παλωματάδιο. Ἦτανε τὸ «Σκιαθίτικο καφενεῖο», ὀπως τὸλεραν ὀι πατριώτες μας, ὀπου σῳγῳαζε φαίνεται, τὸν καιρὸ ἐκεῖνο καὶ ὁ Παπαδιαμάντης. Προχωρήσαμε στο βάθος τοῦ καφενεῖου καὶ σταματήσαμε σὲ ἕνα τραπέζι, ὀπου ἕνας κακονοῖμενος ἄνθρωπος με ἄταχτα γένεια, ποὺ δὲ μοῦχανε καμμιὰ ἐντύπωση, ἦτανε καθισμένος με δύο-τρεις ἄλλους καπετανεῖους. Ἐξάδερφός μου με παρουσιῳσε πρῳτα στὸν ἄνθρωπο με τὰ γένεια—τὸν κῳνο Ἀλέξανδρο—καὶ ὄστερα στοὺς ἄλλους. Με δεχτήκανε ὀδοι ἐγκάδια, χαϊδεοντάς με στις πλάτες καὶ παρῳγχιζαν νὰ μοῦ φέρουν λοζοῦχο. Ἀφορ με ρῳτήσαν γιὰ τὸν πατέρα μου, γιὰ τὴ μητέρα μου, γιὰ τὰ μαθημὰτὰ μου, ὁ Παπαδιαμάντης μοῦ εἶπε, με μιά συμπῳθεια, ποὺ με σῳγα ἤσε βαθεῖα καὶ ποὺ δὲν ἦτανε, βέρβαια, παρὰ μιά χροσταντικὴ συζατάβαση.

— Ὡστε δικὸ σου λοιπόν, ἦτανε τὸ ποῆμα, παιδί μου. Ἐλεγα καὶ ἐγὼ... Τὸ πατριωτάτι μας νὰ εἶνε τάχα: Ὅτιαν μοῦ τὸπ' ὁ Φίλιππος, τὸν παπακάλεσα νὰ σὲ φέρῃ νὰ σὲ γνωρίσουμε καὶ ἐμεῖς σὺν πατριώτες.

— Ἐχῳριστὸ... μῳθῳισα δειλά.

— Αἱ, μπρῳδὸ σου, παιδί μου... μοῦ ξαναεἶπε. Νὰ καταγίνεσαι.

— Τὰ μαθημὰτὰ του νὰ ζητῳξῃ τῳρα... εἶπε ἀσῳτηρὰ ὁ ξάδερφός μου.

Ἐπαπαδιαμάντης προσπῳθήει νὰ μοῦ δόσῃ θῳροζ:

— Καὶ τὰ ποιήματα μαθημὰτα εἶνε... εἶπε χαϊδεοντάς μου τὸ κεφάλι.

Ἐταν φῳγαμε ἀπὸ τὸ καφενεῖο, ὁ ξάδερφός μου μῳδοῦσε μερικὴς πληροφορίες ὀνομα γιὰ τὸ φίλο του καὶ συμμαθητὴ του.

— Αὐτός, λοιπόν, εἶνε ὁ Ἀδαμαντιάδης, ποὺ ἔλεγα στὸν πατέρα σου.

— Ἀδαμαντιάδης; ρῳτήσα.

— Ἐτσι ἦτανε γραμμένοζ στὸ σχολεῖο... μοῦ ἐξήγησε. Παπαδιαμάντης λεγότανε, ὀταν ἤθεθε ὀμως νὰ γραφῆ στο σχολεῖο, ὁ δάσκαλος τοῦ εἶπε, πὺς δὲν μπορεῖ νὰ τὸν γράφει με τὸ χροδιό αὐτὸ ὀνομα. Τὸν ρῳτήσε, πὺς λέγεται ὁ πατέρας του. Καὶ ἄμα ἔμαθε πὺς λεγότανε Ἀδαμαντῆς, τὸν ἔγραφε στοὺς καταλόγους: Ἀλέξανδρος Ἀδαμαντιάδης. Δὲν τοῦ ἄρεσε ὀμως, φαίνεται, τὸ ὀνομά του. Καὶ, ὀταν βγῳξε ἀπὸ τὸ σχολεῖο, ξαναπῃρε τὸ παλιὸ του ὀνομα. Ἐνα ὀνομα πατέρα...

(Ἀκολουθεῖ)

Ἀλέξανδρος Παπαδιαμάντης

Παυλὸς Νιρβανά